

การนำเสนอกิจกรรมการศึกษาอกระบบโรงเรียน เพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม ของสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบล

A Proposed Activity of Non-Formal Education to Enhance Social Responsibility of Local Children and Youth Council Members

เกวลิน วิรัชนิดากุล และ มนัสวานี โกวิทยา

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ ๑) พัฒนากิจกรรมการศึกษาอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบล ๒) เพื่อเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมการศึกษาอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบลกลุ่มชุมชน กลุ่มทดลองในครั้งนี้ คือ สมาชิกสภาเด็กและเยาวชนตำบลพระปฐมเจดีย์ อ.เมือง จ.นครปฐม จำนวน ๓๐ คน และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทางการจัดกิจกรรมการศึกษาอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของสมาชิกสภาเด็กและเยาวชน จำนวน ๑๒ คน

ผลการวิจัยพบว่า ๑) กิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนตำบลดำเนินการตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยมีเนื้อหาครอบคลุม ๑๑ ด้าน คือ ๑. ความรู้เรื่องบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนตำบล ๒. ภาวะผู้นำ ๓. การสื่อสาร ๔. คุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ ๕. มารยาทในที่ประชุม ๖. การศึกษาชุมชน ๗. แผนที่เดินดิน ๘. การจัดการความรู้ ๙. การเขียนโครงการ ๑๐. การติดต่อประสานงาน และ ๑๑. การประชาสัมพันธ์ โดยหลังการทดลอง พบว่ากลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยความรู้ ทักษะ และทัศนคติเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคม หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ๒) แนวทางในการจัดกิจกรรมการศึกษาอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบลสามารถมีเนื้อหาออกเป็น ๖ ด้าน ได้แก่ ๑. ด้านแผนกิจกรรม โดยควรมีการสำรวจความต้องการของผู้เรียนก่อนการจัดกิจกรรม ๒. ด้านผู้เรียน ต้องเป็นผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจและมีอายุตั้งแต่ ๑๕ ปีขึ้นไป ๓. ด้านผู้สอน ต้องเป็นผู้อำนวยการเรียนรู้ที่ดี รู้จักการตั้งคำถามเพื่อให้ผู้เรียนได้แสดง

ความคิดเห็น ๔. ด้านการจัดกิจกรรม รูปแบบกิจกรรมสามารถจัดได้อย่างหลากหลายตามความต้องการของผู้เรียน ๕. ด้านสื่อการเรียนการสอน เน้นการใช้สื่อภายในท้องถิ่น สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม ๖. ด้านสถานที่ที่ใช้จัดกิจกรรม เป็นสถานที่ที่ก่อให้เกิดสมาธิในการเรียนรู้

คำสำคัญ: กิจกรรมการศึกษานอกกระบบโรงเรียน / ความรับผิดชอบต่อสังคม / สภาเด็กและเยาวชนระดับตำบล

Abstract

The purposes of this research were: 1) to develop the activities of non-formal education to enhance the social responsibility of local children and youth council members, and 2) to propose guidelines for organizing non-formal education activity to enhance the social responsibility of local children and youth council members. The research was an experimental research. The research sample group consisted of 30 local children and youth members in Tambon Phrapathom Chedi, Amphur Muang, Nakhon Pathom and 12 experts in the activity development of non-formal education.

The findings indicated that 1) the activities that enhance the social responsibility of local children and youth council members consisted of 11 aspects: (1) the knowledge of the roles and functions of the local children and youth council members, (2) leadership, (3) communication skills. (4) moral and ethics, (5) meeting-moral, (6) community study, (7) walking map, (8) knowledge management, (9) project planning, (10) coordination, and (11) public relations. After the experimental activity, it was found that the experimental group had higher mean scores in knowledge, skills and attitude in social responsibility than before the experiment significantly at .05 level. 2) The guideline for organizing the non-formal education activities to enhancing the social responsibility of local children and youth council members consisted of 6 aspects; 1) for the activity plan, learner's needs before the activity should be surveyed; 2) learners must willingly participate in the activity and they must be over 15 years old; 3) lecturers must provide the well learning, know how to encourage learners to show their opinions; 4) for organizing activities, it can be organized in varieties depending on learners' needs; 5) teaching materials emphasized to be used in the local and can be adapted to be suitable; and 6) place organizing activities must cause concentration on learning.

KEYWORDS: NON-FORMAL EDUCATION ACTIVITY / SOCIAL RESPONSIBILITY / LOCAL CHILDREN AND YOUTH COUNCIL

บทนำ

การพัฒนาเด็กและเยาวชนของประเทศไทย มีมาเป็นเวลาช้านาน โดยมีการปรับเปลี่ยนเป้าหมายอยู่เสมอ เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งในปัจจุบันการพัฒนาเด็กและเยาวชนมุ่งเน้นเรื่องการมีส่วนร่วม โดยมาตรการสำคัญที่ต้องดำเนินการ คือการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนทุกคนมีส่วนร่วมตามวัยในการเรียนรู้และการตัดสินใจในทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องตนเอง รวมถึงการพัฒนาการรวมกลุ่ม และองค์กรของเด็กและเยาวชน ดังจะเห็นได้จากพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐ ที่กำหนดให้มีการจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชนใน ๓ ระดับ คือ สภาเด็กและเยาวชนระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และระดับประเทศ ภายใต้สโลแกน “เด็กนำ ผู้ใหญ่หนุน” (สมชาย เจริญอำนวยสุข, ๒๕๕๐) และในการประชุมคณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ มีมติให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) สนับสนุนให้มีการจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชนในระดับตำบล ตามความพร้อมและศักยภาพของแต่ละท้องถิ่น

สภาเด็กและเยาวชนถูกคาดหวังให้เป็นผู้ประสานความคิดระหว่างเด็กและเยาวชนในชุมชนกับผู้บริหารในแต่ละระดับ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและตรงกับความต้องการของทั้งสองฝ่าย แต่จากผลการวิจัยของสมพงษ์ จิตระดับ (๒๕๕๓) ที่ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของสภาเด็กและเยาวชนในประเทศไทยและของสุนิสา ไชยกุล (๒๕๕๓) พบว่า การดำเนินงานของสภาเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร โดยในระดับอำเภอและ

ตำบลยังไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจัง การทำงานของสภาเด็กและเยาวชนมีปัญหาในด้านระเบียบวินัย ขาดประสิทธิภาพในการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ซึ่งส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ขาดความเชื่อมั่นและมีอคติต่อการทำงานของสภาเด็กและเยาวชน มองว่าสภาเด็กและเยาวชนขาดความรับผิดชอบในการทำงานเพื่อสังคม เนื่องจากยังไม่สามารถปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ที่กำหนดไว้ได้

ความรับผิดชอบต่อสังคม (Social responsibility) เป็นการกระทำที่แสดงออกต่อสถานการณ์หรือกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องในสังคมที่ตนดำรงอยู่ ด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของตนในฐานะสมาชิกที่ดี ผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมจะเป็นผู้ที่พร้อมจะทำงานในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ มีประสิทธิภาพ โดยทำงานอย่างเต็มความสามารถ มีคุณธรรมซึ่งเป็นความคิดรวบยอดในความรู้สึกผิดชอบชั่วดีอันเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งควบคุมพฤติกรรมที่แสดงออก สามารถมองเห็นว่าอะไรเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาของคนกลุ่มใหญ่ และเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความน่าเชื่อถือในตัวบุคคลนั้นๆ อีกด้วย (Good, 1973)

ดังนั้นสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบลจึงควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งความรับผิดชอบต่อสังคมในฐานะสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบลนี้ หมายถึงการที่สมาชิกสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบลสามารถปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ที่สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ (สท.) (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, ม.ป.ป.) ได้กำหนดไว้ ดังนี้

๑. เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ด้านวิชาการ และกิจกรรมที่เกี่ยวกับการศึกษา กีฬา และ วัฒนธรรมในตำบล

๒. จัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมการพัฒนา เด็กและเยาวชนในตำบลให้มีความรู้ ความสามารถ คุณธรรม และจริยธรรม

๓. ประสานการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม/ ชมรมเด็กและเยาวชนในตำบลให้สอดคล้องและ สนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยคำนึงถึงประโยชน์ สูงสุดในการพัฒนาเด็กและเยาวชน

๔. เสนอแนะและให้ความเห็นเกี่ยวกับการ พัฒนาเด็กและเยาวชนในตำบลต่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาล เพื่อจัดทำแผนพัฒนา เด็กและเยาวชน

๕. ประสานการทำกิจกรรมร่วมกับสภาเด็ก และเยาวชนอำเภอ (กระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์, ม.ป.ป.)

การส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมให้ สมาชิกสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบลถือเป็น เรื่องที่สมควรทำอย่างรวดเร็ว เพื่อให้สมาชิกสภา เด็กและเยาวชนสามารถทำงานในหน้าที่ได้อย่างมี ประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดผลดีต่อชุมชน และสังคม ในอนาคต โดยวิธีการที่สามารถจัดได้อย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับการทำงานของ สภาเด็กและเยาวชนระดับตำบลมากที่สุด คือ การ จัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพราะ การศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นระบบการศึกษา ที่มีความยืดหยุ่นในทุกๆด้าน โดยการจัดการศึกษา ให้สนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายให้เรียนรู้ ในสิ่งที่สัมพันธ์กับชีวิต (อาชัญญา รัตนอุบล, ๒๕๔๒) ได้พัฒนาชีวิตและสังคม ฝึกทักษะ ปลูก ฟังเจตคติที่จำเป็นในการดำรงชีวิต ด้วยลักษณะ

เฉพาะของการศึกษานอกระบบโรงเรียน ทำให้ สามารถจัดหลักสูตรที่จะตอบสนองความต้องการ ให้แก่ผู้เรียนได้รวดเร็วที่สุด และสอดคล้องกับ บทบาทหน้าที่ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของ สภาเด็กและเยาวชน โดยนำแนวคิดการเรียนรู้ แบบมีส่วนร่วมมาเป็นหลักในการจัดกิจกรรม เพราะการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม จะช่วยเตรียม ผู้เรียนให้พร้อมที่จะเผชิญกับชีวิตจริง เปิดโอกาส ให้ผู้เรียนได้รับฝึกชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง โดยลงมือปฏิบัติ ทำกิจกรรมกลุ่ม ฝึกฝนทักษะ การเรียนรู้ ทักษะการบริหาร การจัดการ การเป็น ผู้นำ ผู้ตาม และที่สำคัญเป็นการเรียนรู้ที่มีความ สัมพันธ์สอดคล้องกับชีวิตจริงของผู้เรียนมาก ที่สุดวิธีหนึ่ง (สุเมธนา พรหมบุตร และอรพรรณ พรสีมา, ๒๕๔๙) เนื่องจากการเรียนรู้แบบมี ส่วนร่วม คือการที่ผู้เรียนแต่ละคน มีส่วนร่วม โดยการเอาจิตใจเข้าร่วมทำให้เกิดการเรียนรู้ทั้ง ทางตรงและทางอ้อม อาศัยหลักการเรียนรู้เชิง ประสบการณ์ (สนใจ ปราบพล, ๒๕๔๔) โดย นำขั้นตอนของการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) ๔ ขั้นตอนคือ ขั้น ประสบการณ์ (Experience) ขั้นการสะท้อน และอภิปราย (Reflection and Discussion) ขั้น ความคิดรวบยอด (Concept) และขั้นการทดลอง/ การประยุกต์แนวคิด (Experimentation/ Application)

ในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียนในครั้งนั้นนอกจากแนวคิดเรื่อง การเรียนรู้ แบบมีส่วนร่วมแล้วยังใช้ร่วมกับหลักการทำงาน ของอาสาสมัคร (Volunteer) ที่เป็นกระบวนการ ในการพัฒนาบุคคลโดยให้เรียนรู้จากการ ปฏิบัติงานเพื่อสังคมและชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ กระบวนการทำงานของสภาเด็กและเยาวชน

รวมถึงหลักในการจัดการศึกษาจากระบบโรงเรียน

ด้วยเหตุผลข้างต้นดังกล่าวผู้วิจัยจึงทำวิจัยเรื่อง “การนำเสนอกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบล” เพื่อพัฒนากิจกรรมที่ช่วยส่งเสริม ความรับผิดชอบต่อสังคมให้แก่สมาชิกสภาเด็กและเยาวชนที่ถือได้ว่าเป็นแกนนำที่จะช่วยแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนให้แก่ประเทศชาติ และขยายผลการจัดกิจกรรมสู่ชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อพัฒนากิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบล

๒. เพื่อเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบลสู่ชุมชน

ขอบเขตการวิจัย

๑. ขอบเขตด้านประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ สมาชิกสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบลทั่วประเทศ

๒. ขอบเขตตัวแปรที่จะศึกษา ประกอบด้วยตัวแปรต้น คือ กิจกรรมการเรียนรู้ทางการศึกษาจากระบบโรงเรียนตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และ ตัวแปรตาม คือ ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่ของสภาเด็กและเยาวชนตำบลซึ่งแสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมของสมาชิกสภาเด็กและเยาวชน

๓. ขอบเขตด้านเนื้อหาสาระ ได้จากการวิเคราะห์สิ่งที่สมาชิกสภาเด็กและเยาวชนควรมีจากบทบาทและหน้าที่ของสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบล แบ่งออกเป็น ๑๑ เรื่อง ดังนี้ ๑) บทบาทและหน้าที่ของสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบล ๒) การจัดการความรู้ ๓) การประชาสัมพันธ์ ๔) การเขียนโครงการ ๕) ความเป็นผู้นำ ๖) การศึกษาชุมชน ๗) การติดต่อประสานงาน ๘) แผนที่เดินดิน ๙) มารยาทในที่ประชุม ๑๐) ความสามารถในการสื่อสาร ๑๑) คุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์

วิธีการวิจัย

การวิจัยฉบับนี้เป็นงาน วิจัยกึ่งทดลอง ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการวิจัยเป็น ๔ ขั้นตอนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น ดังนี้

๑.๑ ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษาจากระบบโรงเรียน

๑.๒ ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

๑.๓ ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน

๑.๔ ศึกษาหลักการทำงานของอาสาสมัคร

๑.๕ ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคม

๑.๖ ศึกษาบทบาทและหน้าที่ของสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบล

๑.๗ ศึกษาผลการปฏิบัติงานของสภาเด็กและเยาวชนที่ผ่านมา

๑.๘ ศึกษาหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาข้อมูล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ เรื่องที่สมาชิกสภาเด็กและเยาวชนจำเป็นต้อง เรียนรู้เพื่อจะสามารถดำเนินงานได้ตามบทบาท และหน้าที่ของตนเองได้ ซึ่งถือเป็นความรับผิดชอบ ต่อสังคมในฐานะสภาเด็กและเยาวชน โดยวิเคราะห์ จากบทบาทและหน้าที่ของสภาเด็กและเยาวชน ระดับตำบล ร่วมกับปัญหาในการปฏิบัติงาน ของเด็กและเยาวชนที่ผ่านมา และนำแนวการ จัดกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียนของ อาชัญญา รัตน์อุบล (๒๕๔๒) มาใช้ในการจัด กิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริม ความรับผิดชอบต่อสังคมของสมาชิกสภาเด็กและ เยาวชนระดับตำบล

ขั้นตอนที่ ๒ การออกแบบกิจกรรมการ ศึกษาในระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความรับ รับผิดชอบต่อสังคมของสมาชิกสภาเด็กและเยาวชน ระดับตำบล

ผู้วิจัยได้นำแนวการจัดกิจกรรมการศึกษา ในระบบโรงเรียนของ อาชัญญา รัตน์อุบล (๒๕๔๒) ในขั้นตอนที่ ๑) การสำรวจความต้องการ และขั้นตอนที่ ๒) การวางแผนการเรียน มาใช้ ในการออกแบบกิจกรรมการศึกษานอก ระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม ของสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบลโดยมี รายละเอียดดังนี้

๑. การสำรวจความต้องการในการจัด กิจกรรม

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้แบบ สอบถามในการสำรวจระดับความรับผิดชอบต่อ สังคมและความต้องการในการจัดกิจกรรมของ สมาชิกสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบล วิธีการ เลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มแบบกลุ่มในขั้นแรก

โดยแบ่งพื้นที่เป็นภาค ได้ ๖ ภาค และใช้การสุ่ม อย่างง่ายเพื่อเลือกสภาเด็กและเยาวชนระดับ ตำบลภาคละ ๒ แห่ง โดยสุ่มได้ ดังนี้ ๑) สภาเด็ก และเยาวชนตำบลเหมืองหม้อ จ.แพร่ ๒) สภาเด็ก และเยาวชนตำบลยางเนิ้ง จ.เชียงใหม่ ๓) สภาเด็ก และเยาวชนตำบลดงขวาง จ.นครพนม ๔) สภาเด็ก และเยาวชนตำบลศรีสำราญ จ.ชัยภูมิ ๕) สภาเด็ก และเยาวชนตำบลโพธิ์เอน จ.พระนครศรีอยุธยา ๖) สภาเด็กและเยาวชนตำบลทรายมูล จ.นครนายก ๗) สภาเด็กและเยาวชนตำบล วังตะเคียน จ.ตราด ๘) สภาเด็กและเยาวชนตำบล เทพราช จ.ฉะเชิงเทรา ๙) สภาเด็กและเยาวชน ตำบลทองมั่งคด จ.ประจวบคีรีขันธ์ ๑๐) สภาเด็ก และเยาวชนตำบลสมอพลือ จ.เพชรบุรี ๑๑) สภา เด็กและเยาวชนตำบลท่าทองใหม่ จ.สุราษฎร์ธานี ๑๒) สภาเด็กและเยาวชนองค์การบริหารส่วน ตำบลบ่อหิน จ.ตรัง หลังการรวบรวมแบบสอบถาม แล้วจึงนำข้อมูลที่ได้มาหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) จากนั้นจัดข้อมูลให้เป็น หมวดหมู่ จัดลำดับความสำคัญ เพื่อเป็นแนวทาง ในการออกแบบกิจกรรมการศึกษานอก ระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของ สภาเด็กและเยาวชนระดับตำบล

๒. การวางแผนการเรียน

ผู้วิจัยนำผลการสำรวจในขั้นตอนที่ ๑ ใช้เป็น ข้อมูลในการกำหนดรูปแบบกิจกรรม แผนกิจกรรม วัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ ร่วมกับทฤษฎีการ เรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ได้ออกแบบกิจกรรม (แกนกลาง) เป็นกิจกรรมการศึกษานอก ระบบโรงเรียนตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ที่มีหลักในการเรียนรู้อยู่ ๔ ขั้นตอน คือ ขั้นประสบการณ์ ขั้นสะท้อนและอภิปราย ขั้นความ

คิดรวบยอด และขั้นตอนทดลองใช้ โดยมีเนื้อหาแบ่งเป็น ๑๑ ด้าน คือ ๑) ความรู้เรื่องบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนตำบล ๒) ภาวะผู้นำ ๓) การสื่อสาร ๔) คุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ ๕) มารยาทในที่ประชุม ๖) การศึกษาชุมชน ๗) แผนที่เดินดิน ๘) การจัดการความรู้ ๙) การเขียนโครงการ ๑๐) การติดต่อประสานงาน ๑๑) การประชาสัมพันธ์ และได้สร้างแบบวัดความรู้ แบบวัดทักษะ และแบบวัดทัศนคติ สำหรับใช้ประเมินผลในการจัดกิจกรรม

เมื่อออกแบบกิจกรรม (แกนกลาง) การศึกษาอกระบบเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบลและสร้างแบบวัดเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจึงสุ่มกลุ่มทดลองที่ใช้ในการทดลองจัดกิจกรรมโดยใช้การสุ่มแบบเฉพาะเจาะจงได้ที่ สภาเด็กและเยาวชนตำบลพระปฐมเจดีย์ หลังจากรับสมัครกลุ่มตัวอย่างเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้ขอตัวแทนจากกลุ่มทดลองเพื่อร่วมวางแผนการจัดกิจกรรมสำหรับสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนตำบลพระปฐมเจดีย์โดยเฉพาะ โดยให้ตัวแทนเสนอวันและเวลาในการจัดกิจกรรม รูปแบบที่ต้องการในการจัดกิจกรรม และเลือกเนื้อหาที่ต้องการจะเรียนรู้จากกิจกรรมกลางที่ผู้วิจัยได้ออกแบบไว้

ขั้นตอนที่ ๓ การจัดกิจกรรมการศึกษาอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบลจำนวนทั้งสิ้น ๕๒ ชั่วโมง เป็นเวลา ๘ วัน หลังจัดกิจกรรมเรียบร้อยแล้วผู้วิจัยได้ประเมินผลและผลที่ได้มาปรับปรุงแผนการจัดกิจกรรมการศึกษาอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบลให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยเลือกจากสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบลที่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ตลอดระยะเวลาการจัดกิจกรรมที่สังกัดอยู่ในสภาเด็กและเยาวชนตำบลพระปฐมเจดีย์ จำนวน ๓๐ คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยจัดกิจกรรมการศึกษาอกระบบโรงเรียนตามแนวความคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบล โดยใช้แผนกิจกรรมที่ผู้วิจัยและกลุ่มตัวอย่างได้ร่วมกันออกแบบไว้ในขั้นตอนที่ ๒ และใช้แบบวัดที่สร้างขึ้นประเมินผลผู้เข้าร่วมกิจกรรม

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ผู้วิจัยนำแบบวัดที่จัดทำขึ้นไปวัดกับกลุ่มตัวอย่างทั้ง ๓๐ คน เพื่อเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างทั้งก่อนเข้าร่วมกิจกรรม (Pre-test) และหลังเข้าร่วมกิจกรรม (Post-test)

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้รับ ทั้งก่อนและหลังการทดลอง มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยกำหนดแนวทางดังนี้

๑. หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของคะแนนจากวัดความรู้ แบบวัดทักษะ และแบบวัดทัศนคติ ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มตัวอย่าง

๒. เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนและหลังการทดลองจากแบบวัดความรู้ แบบวัดทักษะ และแบบวัดทัศนคติ ของกลุ่มทดลองด้วยสถิติทดสอบที (t-test) ที่ระดับนัยสำคัญ .๐๕

ขั้นตอนที่ ๔ การนำเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบล

ผู้วิจัยได้นำประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบลมาเขียนเป็น(ร่าง)แนวทางในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบล เพื่อนำเสนอแก่ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๑๒ คนในการสนทนากลุ่ม เพื่อร่วมกันพิจารณาความเหมาะสม

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน ๑๒ ท่าน โดยผู้วิจัยคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิตามเกณฑ์ที่กำหนด แบ่งกลุ่มเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านกิจกรรมเยาวชน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสภาเด็กและเยาวชน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และตัวแทนสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ร่าง)แนวทางการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย จัดการสนทนากลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย โดยการวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอเป็นความเรียง

ผลการวิจัย

ตอนที่ ๑ ผลการพัฒนากิจกรรมการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบล

๑.๑ การสร้างกิจกรรม

จากผลการสำรวจระดับความรับผิดชอบต่อสังคมของสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบลพบว่า สมาชิกสภาเด็กและเยาวชนมีระดับความรับผิดชอบต่อสังคมในทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง

ความต้องการในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบล โดยการส่งแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างทั่วประเทศ ผลการสำรวจพบว่า สมาชิกสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบลส่วนใหญ่มีความต้องการให้จัดกิจกรรมในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ ๗๖.๗๐ และความต้องการในการจัดกิจกรรม ๓ อันดับแรก ต้องการกิจกรรมที่มีลักษณะ เน้นให้มีการแสดงความคิดเห็นร้อยละ ๙๐.๓๒ มีการใช้เกมเป็นส่วนประกอบร้อยละ ๖๗.๗๔ และมีการใช้กระบวนการกลุ่ม ร้อยละ ๖๗.๐๒ ตามลำดับ

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัย ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการสำรวจมาออกแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบล (แกนกลาง) โดยใช้องค์ประกอบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ของกรมสุขภาพจิต (๒๕๔๖) มาเป็นตัวกำหนดขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมในทุกแผน โดยประกอบไปด้วย ขั้นตอน ๔ ขั้นตอน คือ

๑) ชั้นประสบการณ์ เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะได้เล่าประสบการณ์ของตนเองในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมให้เพื่อนๆ ฟัง ๒) ชั้นสะท้อนและอภิปราย เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเรียนรู้พร้อมกับเพื่อนในกลุ่ม ในประเด็นที่กำหนดให้ ๓) ชั้นความคิดรวบยอด ผู้เรียนร่วมกันสรุปความสิ่งที่ได้เรียนรู้ในประเด็นที่ได้กำหนดไว้ และ ๔) ชั้นทดลองใช้ ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้จากการสรุปความคิดรวบยอด มาประยุกต์ใช้ในกิจกรรมต่างๆ โดยมีแบ่งเนื้อหาออกเป็น ๑๑ กิจกรรม คือ ๑) ความรู้เรื่องบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนตำบล ๒) ภาวะผู้นำ ๓) การสื่อสาร ๔) คุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ ๕) มารยาทในที่ประชุม ๖) ชุมชนศึกษา ๗) แผนที่เดินดิน ๘) การจัดการความรู้ ๙) การเขียนโครงการ ๑๐) การติดต่อประสานงาน และ ๑๑) การประชาสัมพันธ์

หลังผู้วิจัยได้เขียนแผนการจัดกิจกรรม จัดทำเอกสารความรู้ และใบงานสำหรับใช้ประกอบการจัดกิจกรรมเป็นที่เรียบร้อย รวมทั้งจัดทำแบบวัดความรู้ ทักษะ และทัศนคติเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมของสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบลสำหรับการประเมินผลก่อนและหลังจัดกิจกรรม จึงได้ส่งเอกสารทั้งหมดให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๕ ท่าน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านศึกษานอกระบบ ๒ ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านกิจกรรมเยาวชน ๑ ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสภาเด็กและเยาวชน ๑ ท่าน และ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย ๑ ท่าน พิจารณาความเหมาะสมของกิจกรรม และนำมาปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒีก่อนนำกิจกรรมไปใช้

๑.๒ การพัฒนากิจกรรม

ผู้วิจัยได้นำแผนการจัดกิจกรรมที่สร้างขึ้นไปทดลองจัดเพื่อดูผลของการจัดกิจกรรม โดยใช้การสุ่มแบบเฉพาะเจาะจงให้การหากกลุ่มทดลองได้ที่สภาเด็กและเยาวชนตำบลพระปฐมเจดีย์ ก่อนการจัดกิจกรรมผู้วิจัยได้ขอตัวแทนจากกลุ่มทดลองมาร่วมกันวางแผนการจัดกิจกรรมสำหรับสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนตำบลพระปฐมเจดีย์ โดยเฉพาะ ผลการจัดกิจกรรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความรับผิดชอบต่อสังคมในด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติ สูงขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ภายหลังการจัดกิจกรรมผู้วิจัยจึงนำประสบการณ์ที่ได้มาพัฒนาปรับปรุงแผนการจัดกิจกรรมรวมทั้งเขียน (ร่าง) แนวทางในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบล

ตอนที่ ๒ การนำเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบล สามารถแบ่งออกเป็น ๖ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านแผนการจัดกิจกรรม โดยควรจัดกิจกรรมที่ตรงกับความต้องการของผู้เรียนโดยต้องมีการสำรวจความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ก่อนการนำแผนกิจกรรมไปใช้ ๒) ด้านผู้เรียน ผู้เรียนควรเป็นผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมด้วยความเต็มใจและมีอายุ ๑๕ ปีขึ้นไป ๓) ด้านผู้สอน ผู้สอนต้องเป็นผู้ชำนาญการเรียนรู้ที่ดี คอยรับฟังและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นมากที่สุด ๔) ด้านการจัดกิจกรรม รูปแบบกิจกรรมสามารถจัดได้หลาย

รูปแบบขึ้นอยู่กับความต้องการและความสะดวกของผู้เรียน ๕) ด้านสื่อการเรียนการสอน เน้นการใช้สื่อภายในท้องถิ่นสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ ๖) ด้านสถานที่ในการจัดกิจกรรม ควรเป็นสถานที่เฉพาะเพื่อให้ผู้เรียนเกิดสมาธิในการดำเนินกิจกรรม

อภิปรายผล

๑. ผลการพัฒนากิจกรรมการศึกษาอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบล

กิจกรรมการศึกษาอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบล เป็นกิจกรรมที่สร้างขึ้นโดยใช้แนวการจัดกิจกรรมการศึกษาอกระบบโรงเรียนของ อาชัญญา รัตนอุบล (๒๕๔๒) อธิบายได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การสำรวจความต้องการ ในการสำรวจความต้องการในการจัดกิจกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถแบ่งได้เป็น ๒ ส่วนคือ

๑.๑ การสำรวจระดับความรับผิดชอบต่อสังคมของสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบลทั่วประเทศ พบว่า มีระดับความรับผิดชอบต่อสังคมในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีประเด็นความสามารถที่อยู่ในระดับปานกลางในด้าน คุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ มารยาทในที่ประชุม ความสามารถในการสื่อสาร และความเป็นผู้นำ และมีประเด็นความสามารถที่อยู่ในระดับน้อยในด้าน การวิเคราะห์ปัญหาภายในท้องถิ่น ความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น และการประชาสัมพันธ์ การเขียนโครงการ การจัดการ

ความรู้ และการติดต่อประสานงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมพงษ์ จิตระดับ (๒๕๕๓) ที่ได้ทำการวิจัยพบว่า การดำเนินงานของสภาเด็กและเยาวชนอยู่ในขั้นที่มีการดำเนินการตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายได้ไม่เต็มที่เท่าที่ควร โดยเฉพาะในด้านการเขียนโครงการ ความมีระเบียบวินัย และปัญหาในการเข้าร่วมประชุม เช่นเดียวกับงานวิจัยของ สุนิสา ไชยกุล (๒๕๕๓) ที่ได้ทำการวิจัยพบว่า การทำงานของสภาเด็กและเยาวชนมีปัญหาในด้านการประสานงาน และสมาชิกของสภาเด็กและเยาวชนไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ โดยจะปฏิบัติตามความพึงพอใจของแต่ละบุคคลเท่านั้น

๑.๒ การสำรวจความต้องการในการจัดกิจกรรมของสมาชิกสภาเด็กและเยาวชน จากการสำรวจพบว่า สมาชิกสภาเด็กและเยาวชนมีความต้องการกิจกรรมที่มีลักษณะหลากหลาย ซึ่งสอดคล้องหลักการจัดกิจกรรมการศึกษาอกระบบโรงเรียนของ สุมาลี สังข์ศรี (๒๕๔๕) ที่กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการศึกษาอกระบบโรงเรียนต้องมีความหลากหลายให้กลุ่มเป้าหมายมีสิทธิ์เลือก

ขั้นตอนที่ ๒ การวางแผนการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้พัฒนากิจกรรมการศึกษาอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบล โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจระดับความรับผิดชอบต่อสังคมและความต้องการในการจัดกิจกรรมในขั้นตอนที่ ๑ ร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียนทุกคน ซึ่งสามารถนำประสบการณ์ของตนเองมาเป็นข้อมูลสำคัญในการจัดการเรียนรู้ โดยผ่านกระบวนการกลุ่ม เน้นการอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

พร้อมทั้งร่วมกันสรุปผลการเรียนรู้ของกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับ อลิศรา ชูชาติ (๒๕๔๓) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนทุกคนเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่มีความสำคัญ ทุกคนเป็นทั้งผู้สอนและผู้เรียน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนด้วยตนเอง เช่นเดียวกับ Pretty and Labs (1998) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นการเรียนรู้ที่อาศัยกระบวนการกลุ่มเข้าช่วย ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ โดยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากประสบการณ์ เน้นการทำงานเป็นกลุ่ม โดยให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงาน ทำให้ผลงานที่ได้เป็นผลงานของกลุ่มมิใช่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง การออกแบบกิจกรรมเน้นให้ผู้เรียนทำกิจกรรมด้วยจิตใจที่เป็นอาสาสมัคร โดยผู้สอนจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเสนอตัวเพื่อออกมาร่วมกิจกรรมด้วยความตั้งใจของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ สมพร เทพสิทธิ์ (๒๕๔๑) ที่กล่าวว่า อาสาสมัครคือผู้ที่สมัครใจทำงานเพื่อประโยชน์ของประชาชนและสังคม โดยไม่หวังผลตอบแทนเป็นเงิน แต่ผลตอบแทนที่ได้รับคือความสุขใจ และความภูมิใจ

ขั้นตอนที่ ๓ การสร้างบรรยากาศและสัมพันธภาพ ผู้วิจัยได้จัดให้มีการปฐมนิเทศก่อนเริ่มจัดกิจกรรมเพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์กับผู้เข้าร่วมกิจกรรม โดยใช้กิจกรรมสนทนาการเพื่อละลายพฤติกรรม และสร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้เข้าร่วมกิจกรรมด้วยกัน พร้อมทั้งสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง ซึ่งเหมาะสมต่อการเรียนรู้ และสอดคล้องกับรูปแบบในการจัดกิจกรรมของ Knowles (1980) โดยกล่าวว่า การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นกันเอง เป็นการทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมรู้จักและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ก่อให้เกิดความเคารพซึ่งกันและ

กัน เป็นความรู้สึกไว้วางใจ ซึ่งเป็นผลดีต่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อไป

ขั้นตอนที่ ๔ กระบวนการเรียนการสอน ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดการศึกษาจากระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมมากที่สุด โดยผู้สอนจะเป็นเพียงผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น สอดคล้องกับหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของ UNESCO (2001) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมนั้น จะยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ ผู้สอนมีหน้าที่เป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวก และกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน

ขั้นตอนที่ ๕ การประเมินผล ผู้วิจัยทำการประเมินผลผู้เรียน เพื่อให้ทราบว่าการจัดกิจกรรมประสบผลสำเร็จหรือไม่ ดังที่ อาชญญา รัตนอุบล (๒๕๔๒) กล่าวว่า การประเมินผลเป็นขั้นตอนสรุปผลของการจัดกิจกรรม ว่าสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ โดยดูผลจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน

๒. ผลการจัดกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบล

การเปรียบเทียบคะแนนจากแบบวัดความรู้แบบวัดทักษะ และแบบวัดทัศนคติเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมของสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบล หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนโดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและหลักการทำงานของอาสาสมัครเพื่อส่งเสริม

ความรับผิดชอบต่อสังคมของสมาชิกสภาเด็กและเยาวชน ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้ ทักษะ และทัศนคติ เรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมสูงขึ้น สอดคล้องกับ ผลงานวิจัยของ Natvig et al. (2003) ได้ศึกษาผลการเรียนการสอนโดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน เพื่อให้นักเรียนรับรู้ และเห็นความสำคัญของการช่วยเหลือสังคม ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กับการใช้กระบวนการกลุ่ม การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้โต้แย้งกัน เป็นการให้อิสระทางความคิด และการทำงาน ส่งผลให้นักเรียนรับรู้ถึงผลดีของการช่วยเหลือสังคม

๓. ผลการนำเสนอแนวทางการจัดกิจกรรม การศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบล

ผู้วิจัยได้นำประสบการณ์ที่ได้จากการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบล มาเขียนเป็นแนวทางการจัดกิจกรรม สามารถสรุปเป็นแนวทางได้ ๖ ด้าน ดังนี้

๑. ด้านแผนกิจกรรม

ในการนำแผนกิจกรรมไปใช้ ควรมีการสำรวจความต้องการในการจัดกิจกรรมจากกลุ่มเป้าหมาย เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น สอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบของ อาชัญญา รัตนอุบล (๒๕๔๒) ที่ได้เสนอแนวทางการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ให้มีการสำรวจความต้องการ ความสนใจ และความพร้อมของกลุ่มเป้าหมายเพื่อนำมาเป็นข้อมูลให้ผู้จัด

กิจกรรม จัดกิจกรรมที่มีความสอดคล้องกับความต้องการ และสอดคล้องหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของ Simon et al. (1996) ที่กล่าวว่า ผู้เรียนต้องมีส่วนร่วมในการเสริมเพิ่มหลักสูตรที่มีอยู่ หรือเป็นผู้กำหนดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนต้องการ และควรมีการสอดแทรกเรื่องจิตอาสาลงในทุกกิจกรรม เนื่องจากจิตอาสาเป็นหัวใจในการทำงานของสภาเด็กและเยาวชน รวมทั้งเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งสอดคล้องกับประโยชน์ของการเป็นอาสาสมัครที่ ศุภรัตน์ รัตนมุขย์ (๒๕๕๕) ได้กล่าวไว้ว่า การเป็นอาสาสมัครทำให้เกิดการเรียนรู้เรื่องสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง และความรับผิดชอบต่อสังคม

๒. ด้านผู้เรียน

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบล ควรเป็นผู้มีอายุ ๑๕ ปีขึ้นไปเนื่องจาก ถือเป็นวัยที่เริ่มมีประสบการณ์ต่างๆ ในชีวิตแล้ว และสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนที่มีอายุ ๑๕ ปีขึ้นไป คือผู้ที่มีคุณสมบัติที่จะสมัครเข้ารับเลือกเป็นคณะบริหารของสภาเด็กและเยาวชนในระดับต่างๆ ซึ่งถือเป็นผู้รับผิดชอบงานของสภาเด็กและเยาวชนโดยตรง และแผนการจัดกิจกรรมนี้ใช้กระบวนการในการดำเนินกิจกรรมตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งใช้ประสบการณ์ของผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคนมาเป็นข้อมูลในการเรียนรู้ ดังเช่น ฉัตรนภาพรพรมมา (๒๕๕๒) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นการเรียนรู้ด้วยการนำประสบการณ์เดิมมาใช้ในการเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ใหม่ และผู้เข้าร่วมกิจกรรมควรเป็นผู้ที่สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความเต็มใจ

๓. ด้านผู้สอนและวิทยากรพิเศษ

ผู้สอนต้องเข้าใจการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มีจิตวิทยาในการสอนเด็กและเยาวชน โดยผู้สอนต้องเป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมให้มากที่สุด เป็นผู้ที่รู้จักการตั้งคำถามเพื่อให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ ต้องไม่มีการปิดกั้นหรือชี้นำผู้เข้าร่วมกิจกรรม รวมทั้งต้องเป็นบุคคลที่มีความสามารถในการตั้งคำถามเพื่อให้ผู้เรียนได้มุมมองที่แตกต่าง สอดคล้องกับแนวคิดของ UNESCO (2001) ที่กล่าวว่า ในการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก กระตุ้นให้ผู้เรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ได้แสดงความคิดเห็น และแบ่งปันประสบการณ์ของแต่ละคน

๔. ด้านการจัดกิจกรรม

ในการจัดกิจกรรมเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีส่วนร่วมในการกำหนดลักษณะการจัดกิจกรรม เน้นการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นกันเอง เพื่อให้ผู้เรียนรู้สึกผ่อนคลาย ไว้วางใจ และกล้าที่จะเล่าประสบการณ์หรือแสดงความคิดเห็นของตนเอง สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของ Andrea (2001) ที่กล่าวว่าลักษณะการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมต้องสร้างบรรยากาศของการให้การยอมรับและความเคารพในคุณค่าของประสบการณ์ของผู้เรียน

๕. ด้านสื่อการเรียนการสอน

สื่อการเรียนการสอนที่ใช้ในแผนการจัดกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบล สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความพร้อมและตามบริบทพื้นที่ โดยควรมีการนำ

สื่อภายในท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรมด้วย

๖. ด้านสถานที่ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

สถานที่ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมควรเป็นสถานที่ที่อยู่ภายในชุมชนของผู้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อให้สะดวกต่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมและเหมาะสมต่อแผนการจัดกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบลที่เน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้และเข้าใจท้องถิ่นของตนเอง นอกจากนั้นยังต้องเป็นพื้นที่เฉพาะที่ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดสมาธิ ต้องเป็นสถานที่ที่สะอาด อากาศถ่ายเทสะดวก มีแสงสว่าง ขนาดพอเหมาะต่อจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม และมีความพร้อมด้านอุปกรณ์ต่างๆ ที่ต้องใช้ ซึ่งสอดคล้องกับ อาชัญญา รัตนอุบล (๒๕๔๒) ที่กล่าวว่าสถานที่ที่ใช้จัดกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียน ไม่มีสถานที่ที่เป็นทางการแน่นอนตายตัว จะใช้สถานที่ที่เหมาะสมกับสภาพชุมชน ตามความสะดวกและโอกาสของทั้งผู้สอนและผู้เรียน

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำกิจกรรมไปใช้

๑.๑ ควรมีการสำรวจปัญหาและความต้องการในการจัดกิจกรรมของสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบลที่เป็นกลุ่มเป้าหมายโดยตรง

๑.๒ ควรให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีส่วนร่วมตัดสินใจในการจัดกิจกรรมทุกขั้นตอน

๑.๓ สื่อการเรียนรู้อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการจัดกิจกรรมสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมกับความพร้อมของแต่ละพื้นที่

๑.๔ ควรมีการสอดแทรกเรื่องจิตอาสาและหลักการทำงานของอาสาสมัครลงไปในทุกกิจกรรม

๑.๕ หน่วยงานต้นสังกัดของสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบลทุกแห่งควรนำกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบลไปใช้ฝึกอบรมให้แก่สมาชิกสภาเด็กและเยาวชนในสังกัด

๒. ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

๒.๑ ควรมีการวิจัยติดตามผลการปฏิบัติงานของสภาเด็กและเยาวชนตำบลพระปฐมเจดีย์ที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบล เพื่อเป็นการสรุปผลในระยะยาว และนำมาพัฒนาแผนกิจกรรมให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

๒.๒ ควรมีการนำแผนกิจกรรมไปทดลองใช้กับสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนที่อื่นๆ เพื่อเปรียบเทียบผลการจัดกิจกรรมว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

๒.๓ ควรมีการทดลองนำแนวความคิดการเรียนรู้รูปแบบอื่นมาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนระดับตำบล

๒.๔ ควรมีการพัฒนาขยายผลกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนให้แก่สมาชิกสภาเด็กและเยาวชนระดับอำเภอ จังหวัด และประเทศต่อไป

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, กระทรวง. (ม.ป.ป.). คู่มือสภาเด็กและเยาวชนตำบล.
กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.
- ฉัตรนภา พรหมมา. (๒๕๕๒). รายงานการวิจัย รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการ
จัดการคุณภาพงานวิจัย ของเครือข่ายสถานศึกษาเพื่อท้องถิ่นเขตภาคเหนือ. สืบค้นวันที่ ๒๐
มิถุนายน ๒๕๕๕, จาก http://industrial.uru.ac.th/ururesearch/files/abstract_071113111616.pdf
- ศุภรัตน์ รัตนมุขย์. (ม.ป.ป.). อาสาสมัคร: การพัฒนาตนเองและสังคม สืบค้นวันที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๕๕,
จาก [http://www.gvc.tu.ac.th/th/download/expertise_service/expertise_service_2554/sr_school_1/Volunteer_\[1\].pdf](http://www.gvc.tu.ac.th/th/download/expertise_service/expertise_service_2554/sr_school_1/Volunteer_[1].pdf)
- สมชาย เจริญอำนวยสุข. (๒๕๕๐). รายงานการวิจัย เรื่อง สภาเด็กและเยาวชนกับการมีส่วนร่วมในการ
พัฒนาสังคมและประเทศชาติ. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- สมพงษ์ จิตระดับ. (๒๕๕๓). การวิจัยสู่การปฏิบัติ: รูปแบบการมีส่วนร่วมของสภาเด็กและเยาวชนใน
ประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สสส.
- สมพร เทพสิทธิ์า. (๒๕๔๑). อุดมการณ์และบทบาทของอาสาสมัคร: แนวคิดและทิศทางการพัฒนางาน
อาสาสมัครในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรม
ราชูปถัมภ์.
- สมใจ ปราบพล. (๒๕๔๔). การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การสอนแบบ ทักษะชีวิต
แบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานยก
รัฐมนตรี.
- สุภาพจิต, กรม. (๒๕๔๖). คู่มือการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วม. (พิมพ์ครั้งที่ ๓). นนทบุรี: บริษัททวงค์กมล
โปรดักชั่น จำกัด.
- สุนิสา ไชยกุล. (๒๕๕๓). แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของสภาเด็กและเยาวชน: กรณีศึกษาสภา
เด็กและเยาวชนจังหวัดสระบุรี. สารนิพนธ์ สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต, สระบุรี
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมณฑา พรหมบุญ และอรพรรณ พรสีมา. (๒๕๔๙). การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม. ใน ทฤษฎีการเรียนรู้แบบ
มีส่วนร่วม: ต้นแบบการเรียนรู้ทางด้านหลักทฤษฎีและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สุมาลี ลังศรี. (๒๕๕๕). การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้วยวิธีการศึกษาทางไกลเพื่อการศึกษา
ตลอดชีวิต. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา.

อลิศรา ชูชาติ. (๒๕๔๓). การเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาค่านิยมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. ใน พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์ (บรรณาธิการ), *ประมวลบทความนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้สำหรับครูยุคปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อาชัญญา รัตนอุบล. (๒๕๕๒). *การจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ใหญ่*. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

Andrea, N. (2001). Participatory workplace education: Resisting fear-driven models. In P. Campbell & B. Burbaby (Eds.), *Participatory practices in adult education*. New Jersey: Lawrence Erlbaum.

Good, C. V. (1973). *Dictionary of Education*. (3th ed.). New York, NY: McGraw Hill.

Knowles, M. S. (1980). *The modern practice of adult education*. New York: Cambridge.

Natvig, G. K., Albreksen, G., & Qvamstrom, U. (2003). Methods of teaching and class participation in relation to perceived social support and stress: Modifiable factors for improving health and wellbeing among students. *An International Journal of Experimental Educational Psychology*, 23(3), 261-274.

Pretty, J. N., & Lab, J. T. (1998). *Participatory learning for integrated farming*. Retrieved December 17, 2012, from <http://www.ias.unu.edu/proceedings/icibs/jules/paper.htm>.

Simon, K. B., Sue, P., & Marvin, B. (1996). Effects of participatory learning programs in middle and high school civic education. *Social Study Vol. 87*, No. 4, 171-176. Retrieved October 26, 2012, from <http://www.questia.com/>

UNESCO. (2001). *Non-formal adult education facilitators, module for participatory learning: Handbook*. Bangkok: UNESCO PROAP.

ผู้เขียน

นางสาวเกวลิน วิรัชนิดากุล นิลิตมหำบัณฑิตสาขาวิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๓๐
อีเมล: lemonpop1205@gmail.com

ผศ.ดร.มนัสวาสน์ โกวิทยา อาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๓๐
อีเมล: manaswas@yahoo.com